

ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА НА ФОРУМ ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ (ФГУ) ЗА 2020 ГОДИНА

Уважаеми членове на нашата мрежа, колеги и приятели,

Изминалата 2020 година беше необичайно трудна за всички нас - и в личен, и в професионален план. След успешния старт на годината с Националната среща „Вход за граждани“, натоварена с много цели и очаквания, връхлетялата света криза охладя ентузиазма ни и обърна представите ни за живот и работа.

Въпреки това, след известен период на съвземане от шока и реорганизация, екипът на Форум Гражданско Участие продължи да работи в насоките и дейностите, определени и съгласувани с членовете. През 2020 година те бяха както следва:

1. Развитие на позитивен публичен образ на гражданските организации

Нашите наблюдения, комуникацията ни с членове и с партньорски организации, както и изследване на общественото мнение, реализирано от Алфа Рисърч по поръчка на БЦНП, показват недвусмислено, че през 2020 ситуацията, свързана с работата на гражданските организации започна да се различава от предходните години. Още в началото на пандемията и обявяването на кризисна ситуация, огромен брой организации в цялата страна успяха да адаптират дейностите си към предоставяне на подкрепа на нуждаещи се групи и индивиди, на общините, на лечебни заведения, училища и други. Тази адекватност до голяма степен промени видимостта на гражданските организации и разбирането за тяхната дейност сред обществото. Доверието в организациите на гражданското общество отчете категорично повишение, което до голяма степен намали влиянието на продължаващите антидемократични кампании и послания. Общините също осъзнаха ползата от взаимодействието с гражданските организации по места: за набиране на доброволци, за организиране на дарителски кампании, както и на конкретни акции за подпомагане на възрастни, болни или живеещи далеч от общинските центрове хора.

Всичко това ни накара да променим подхода си и чрез коалицията, създадена с БЦНП, НПО портала, НМД, БДФ, платформа АГОРА, WWF България и БЧК създадохме **документален филм** със заглавие „**Ново начало – себе си в другия**“ (режисьор Николай Василев). Филмът разказва за всеотдайността на гражданския сектор в извънредните условия породени от пандемията от COVID-19. „Ново начало“ представя всекидневието, емоциите и преживяванията на пет от стотиците граждански организации, които работеха (и все още работят) на първа линия от самото начало на кризата: Български червен кръст; Фондация „Светът на Мария“ – София; Център за междуетнически диалог и толерантност „Амалипе“ – Велико Търново; Сдружение „Граждански инициативи - Ловеч“; Народно читалище „Развитие - 1869“ - гр. Дряново. Филмът беше излъчен по БНТ в края на септември 2020 г., а преди това се състоя и дебютна кино прожекция. С подкрепата на ФГУ и пред различни аудитории (вкл. младежи, учители и училищни директори, общински съветници) част от организациите герои във филма организираха **местни прожекции**, придружени от тематични дискусии за ролята и мястото на гражданските организации в обществото.

Още „добри истории“ събрахме в онлайн платформата www.doboto.bg, където са поместени точно 150 примера за акции на граждански организации във времето на извънредно положение. Платформата и филмът са продуктите на трансформираната поради епидемията кампания за подобряване имиджа на гражданските организации, която планирахме през 2019 г. Извънредната ситуация отмени необходимостта от създаване на специална интернет страница, чрез която предвиждахме да привлечем доброволци към каузи на НПО и да разказваме за техния опит, оттам и за ползите от работата на организациите. Мобилизацията и на граждански организации, и на „обикновени“ хора стана естествено, а ролята на документалния филм и на dobroto.bg беше да събере и популяризира дейността на част от тях.

2. Участие на ФГУ в консултативни органи на национално ниво

2.1. И през 2020 година продължихме участието си в **Обществения съвет към КВНОЖГ** към 44-тото Народно събрание, където ФГУ е и председател. За проведените през годината повече от 8 срещи и заседания съвместно с БЦНП и други активни членове на Съвета разработихме множество становища, позиции и писма, които отправихме към управляващите, както в законодателната, така и в изпълнителната власт. Те касаеха ЗЮЛНЦ, ЗСУ, инициативата за нова детска болница, Републиканския бюджет и субсидиите за граждански организации, закона за жестовия език, инициативата за затваряне на фермите за отглеждане на животни за добиване на кожа и др.

Един от основните приоритети за работа на Обществения съвет към КВНОЖГ в 44-то Народно събрание бе приемането на действащ **Закон за доброволчеството**. Вследствие на настоятелните усилия на Съвета, през мандата беше внесен от група народни представители Законопроект за доброволчеството, който, отново по настояване на членовете на Съвета, получи подкрепящи становища от МТСП, Министерство на младежта и спорта, Министерство на здравеопазването, Министерство на външните работи, МВР, Министерство на правосъдието. Освен от КВНОЖГ и КВСОР, подкрепа бе гласувана и от следните парламентарни комисии: КЕВКЕФ, КЗ, и ПК по въпросите на децата, младежта и спорта. Законопроектът не стигна до обсъждане в пленарна зала и в този мандат на НС поради факта, че не беше разгледан на първо четене само в Комисията по правни въпроси, която е водеща комисия по приемането му. **Така, въпреки последователните усилия на Обществения съвет и широкото обществено съгласие за важноста и необходимостта от този закон, и 44-тото Народно събрание не успя да намери политическа воля, за да го приеме.**

Друг важен закон, по който ФГУ работи в рамките на Обществения съвет и през изтеклата година, беше **ЗЮЛНЦ**. В началото на 2020 година, с голямо закъснение и не без натиск от страна на ФГУ, БЦНП и други организации, бе стартирана процедура за избор на членове на СРГО, която завърши с избора на 14 представители на граждански организации. **Почти година по-късно, в края на мандата на 44-то Народно събрание и на правителството, работата на СРГО все още не е официално стартирана от неговия председател. Освен това, в Бюджет 2021 не се предвиждат изрично средства, определени за фонд за подкрепа на граждански инициативи, който ще се управлява от Съвета.**

Междувременно, бяха внесени две отделни предложения за промени в ЗЮЛНЦ. Единият ЗИД, внесен от народни представители от ВМРО, предлагаше крайно недемократични мерки, които целяха да затруднят максимално работата на гражданските организации, да създадат излишна административна тежест, да уронят престижа им сред обществото и по този начин - да ограничат правото на сдружаване на българските граждани. Общественият съвет прие становище, разработено съвместно с експерти на БЦНП, с което изрази абсолютно несъгласие. Наред с това, ФГУ и други членове на Съвета предприеха широка застъпническа кампания, сезирайки народни представители, български и европейски институции и организации, вследствие на което в Народното събрание се получи голям брой становища, изразяващи безпокойство от предлаганите промени в ЗЮЛНЦ. **В резултат на работата на Съвета и на множеството критични реакции, законопроектът на ВМРО не бе придвижен за разглеждане.**

Другото предложение беше внесено директно от МС в парламентарната комисия по правни въпроси без да бъде разглеждано в КВНОЖГ или подлагано на обществена консултация. То беше прието на второ четене, като единствената промяна, съдържаща се в него бе да се удължи срокът за пререгистрация на ЮЛНЦ в Търговския регистър на АВ с две години, а именно - до края на 2022 година. Общественият съвет разгледа и подкрепи този проект, но предложи заедно с него да се разгледа и една много по-необходима за извънредната ситуация промяна - да се даде законова възможност ЮЛНЦ да провеждат Общите си събрания и онлайн. **Към момента тази промяна в ЗЮЛНЦ не е приета и огромна част от българските граждански организации са в невъзможност да проведат годишните си Общи събрания в условията на пандемия.**

След много месеци на разработване, обсъждане и търсене на консенсус между различните заинтересовани страни, работна група към Обществения съвет успя да привлече всички организации и институции, имащи отношение към проблема с жестовия език в България. На свое заседание, проведено на 27 октомври 2020 г., Общественият съвет към КВНОЖГ подкрепи Законопроекта на Закона за българския жестов език, № 002– 01-48 внесен от Министерски съвет на 07.10.2020

г. Членовете на Съвета отбелязаха, че изработването и приемането на такъв закон е един от приоритетите им за работа още от началото на мандата и считат, че приемането му от Народното събрание е от особена обществена значимост. **В края на мандата на 44то НС, Законът за българския жестов език бе приет.**

И през 2020 година Общественият съвет разгледа подробно проекта за **Републикански бюджет за 2021 година**. Членовете му отправяха въпроси към МС и различните министерства относно начина, по който се взема решение за финансирането и отчитането на ЮЛНЦ от държавния бюджет. Нееднократно беше поставян и въпросът за обособяване на Фонда за подкрепа на граждански инициативи, който трябваше да е факт от началото на 2018 година. В писмо, което Съветът изпрати до вицепремиера Томислав Дончев и до министъра на финансите Кирил Ананиев през ноември 2020 година, членовете на Обществения съвет настояха за следното:

- Изготвяне на граждански бюджет и обосновка от всяко министерство, което предвижда в бюджета си субсидии и други текущи трансфери за юридически лица с нестопанска цел;
- Информация за конкретни мерки и политики, които се предвиждат в подкрепа на гражданските организации и инициативи за справяне с кризата - от Бюджет 2021 и чрез проекта на План за възстановяване и устойчивост на Република България;
- Отговор на въпроса кога и как ще заработи Съветът за развитие на гражданското общество и фондът, предвиден към него по силата на ЗЮЛНЦ.

Към месец декември 2020, а и към края на мандата на правителството, Общественият съвет няма отговор по изпратените констатации и искания.

Влизане в сила на **Закон за социалните услуги**: във връзка с предложението за отлагане на влизането на Закона в сила с 6 месеца, членовете на Обществения съвет изразиха становище, с което подкрепят ЗСУ и считат, че отлагането на влизането му в сила, в контраст с процеса на приемането му, е пример за непрозрачно вземане на решение. То е следствие на неоснователни нападки, неверни твърдения и липса на ясна и последователна позиция от страна на законодателя. **Към края на 2020 година ЗСУ е действащ закон, като влизането му в сила не беше отложено.**

Обществения съвет създаде и работна група за проследяване и гарантиране на включването на граждански групи и организации в разработването и изпълнението на националния **План за**

възстановяване и устойчивост, като определи за нейни членове представителите на Форум гражданско участие, БЦНП, БДФ, ИПИ и НМД. Членовете на работната група инициираха допълнителни консултации с гражданските организации от цялата страна и изпратиха събраните становища до заместник министър-председателя Томислав Дончев на 24.11.2020 г. **Към края на 2020 година, както и на мандата на правителството нямаше реакция по темата.**

2.2. Участие в реализацията на ОП 2014 - 2021 и в планирането на програми 2021 - 2027. И през изтеклата 2020 година ФГУ се включи активно в наблюдението на реализацията на ОПДУ - единствената оперативна програма, в която има предвидени мерки, касаещи доброто управление и гражданското участие. През 2021 предстои публикуването на втора покана за граждански организации по тази програма.

Във връзка с процеса на планиране 2021 – 2027 ФГУ част от целите на ОПДУ бяха прехвърлени в нова програма, ОПЕУТП, като ФГУ се включи в работната група за разработването ѝ. През изминалата година изработихме становище, което съгласувахме с членовете на мрежата, и което касаеше включването на възможности за общините да въвеждат модерни дигитални инструменти за обществени консултации и гражданско участие. Предложенията бяха приети, но за жалост програмата отпадна с решение на Министерски съвет № 495 от 21 юли 2020 г.

2.3. Съвет за развитие на гражданското общество

В началото на 2020 г. бе даден дългоочакваният старт на процедурата по избор на членове на Съвет за развитие на гражданското общество. През есента на 2019 г. ФГУ, заедно с останалите членове на широката коалиция, започна информационна кампания във връзка с формирането на Съвета. Логично тя продължи и в следващата година, когато насочихме усилията си в две основни посоки. На първо място, привличайки и други партньори към тази инициатива (Национален младежки форум, Български фонд за жените и др.) изготвихме листа с 14 организации, които да бъдат **наши общи кандидати**. Листата представихме официално пред членове в София, а към цялата мрежа на ФГУ разпратихме редица писма по електронна поща с информация за кандидатите, новости около сроковете, начина на гласуване и прочее. Три от 14-те организации в листата бяха именно членове на ФГУ: **Български център за нестопанско право, фондация „Европейски институт“ и сдружение „Нов път – Хайредин“**. Изненадващо, след обявяването на извънредното положение заради разпространението на COVID-19, Министерски съвет на РБ внезапно спря процедурата по избора на членове. Това доведе до преливането на информационната кампания в **застъпническа**. Коалицията изпрати становище до зам.-министър Томислав Дончев с настояване за възобновяване на процедурата. В резултат Комисията за организиране и провеждане на процедурата за избор на Съвет за развитие на гражданското общество (СРГО) съобщи, че спреният покрай въвеждането на извънредно положение процес по формиране на Съвета се възобновява. За един от 14-те членове на съвета **бе избран БЦНП, който завърши с най-много подадени гласове**. За съжаление към края на 2020 г. Съветът все още не е свикван.

3. „Входове за граждани“

3.1. Подобряване на механизмите за обществени консултации в българските общини

През 2020 г. ФГУ продължи работата си по изпълнение на проект „Вход за граждани - ФГУ за подобряване на обществените консултации в общините“, изпълняван с финансовата подкрепа на ФМ на ЕИП. В началото на годината организирахме информационно събитие, в което взеха участие над 120 представители на граждански организации, институции и медии, които бяха запознати с иновативни инструменти за включване на гражданите в процесите на вземане на решения. На срещата и бе обявен и конкурс за включване на общини в проекта. Седем общини бяха мотивирани да тестват и прилагат нови ефективни инструменти за гражданско участие – Враца, Карлово, Кърджали, Ловеч, Монтана, Столична община и Търговище. Като инициатори и партньори се

включиха местни граждански организации, членове и партньори на ФГУ: сдружение „Нов път – Хайредин“, Център по правата на човека „Васил Левски“ – Карлово, сдружение „Инициатива за развитие – Кърджали решава“, сдружение „Граждански инициативи – Ловеч“, сдружение „Закрилници“ – Монтана, Платформа АГОРА и Клуб на нестопанските организации – Търговище.

Четири от кандидатурите бяха за внедряване на онлайн платформата за гражданско участие Консул. Екипът на ФГУ компенсира пандемичната обстановка и невъзможността за срещи „на живо“, като фокусира усилията си за усвояване на нови умения и инструменти за комуникация. През този период придобихме значителен опит в сферата на организиране на онлайн събития и обществени консултации. Това ни помогна да обучим представители на 6 от общините и партньорските организации за провеждане на обществени консултации и обсъждания, включително онлайн. Съвместно с БЦНП направихме анализ на практиките за взаимодействие на общините (27 областни центрове и няколко по-малки общини в България, както и на още 5 общини в Европа) в ситуация на извънредно положение – кризисни щабове, местни наредби и заповеди, дарителски акции, доброволчески кампании, включване на гражданските организации, правила и алгоритми за вземане на решения, информиране на гражданите: уеб-сайтове, онлайн-платформи, социални мрежи и др. Направихме и преглед на работещите инструменти на ниво община и анализ на нуждите от подобряване на взаимодействието между общината и гражданските организации в ситуация на извънредно положение. Бяха разработени пакети от мерки за работа с гражданите във време на криза, които се възприеха много добре от общините и влязоха в действие. В Ловеч и Монтана проведохме успешно две онлайн обществени обсъждания по избрани от тях теми.

В допълнение, експерти на ФГУ и БЦНП направиха анализ на нормативната уредба, касаеща гражданското участие в седемте общини и препоръки за подобряването ѝ. Като резултат от обученията и анализите, успяхме да убедим общинските администрации в необходимостта от нормативно регламентиране на гражданското участие. Старирахме подготовката и приемането на Наредби за обществени консултации в общините: Ловеч (приета през декември, 2020), Търговище, Карлово, Кърджали, Враца. Проведохме множество консултации с испанските експерти, създали и внедрили CONSUL в община Мадрид. В резултат преведохме и подготвихме за внедряване платформата CONSUL в желаещите общини и започнахме работа по самото внедряване на платформата в община Кърджали и община Търговище.

3.2. Активно участие на гражданите в районите и малките населени места

В рамките на проект, финансиран по Програма „Европа“ на Столична община, работихме за по-доброто взаимодействие между граждани и институции в **малките населени места около София**. Проведохме двудневно комбинирано он- и офлайн обучение за 30 активни граждани, граждански организации и представители на администрацията в район Панчарево и селата в района. На база на това подготвихме и проведохме пет информационни срещи с граждани по важни за тях теми в 5 села: Бистрица, Герман, Казичене, Лозен, Панчарево, обхващащи общо 21 724 жители, а **Герман стана първото село, което проведе обществена дискусия онлайн**. Работата със селата показва колко жизнени и граждански ангажирани са и периферните райони в Столична община, не само Столицата. Това стана видно и от иницирираното от местната общност създаване на Инициативен комитет в Лозен, също подпомогнато от ФГУ.

Отново в онлайн среда събрахме фокус група и измерихме оценката на Индекса на гражданското участие в Столична община за 2020 г. по методологията на ФГУ. Резултатите и препоръките обобщихме в доклад, публикуван на www.index.fgu.bg. **Общата оценка на Индекса на гражданското участие в Столична община за 2020 година е 4.36** и е по-висока от предходната, измерена през 2017 г. (3.93). Най-висока оценка имат проявленията на гражданско участие: активността на гражданите и техните организации, а също така и готовността на Общината да се вслушва в предложенията им (4.88). Леко подобрение се наблюдава и в средата (4.45 спрямо 4.17 през 2017 г.), като основните препоръки за нейното по-нататъшно развитие са за оценка и актуализиране на нормативната база и навременно информиране на гражданите за предстоящи

решения и обсъждания. Оценка на Индекс на гражданското участие се предвижда да бъде проведена през 2021 година в още поне 8 български общини и в национален мащаб.

Като резултат от работата със селата в р-н Панчарево съставихме и кратко ръководство – „[Пътеводител за обществени консултации](#)“ (по името на самия проект), която разказва за добрите практики от работата с района. Събрахме най-интересното и в кратък [видеоматериал](#), който може да се гледа свободно в YouTube канала на ФГУ.

3.3. Граждански мониторинг върху местното самоуправление

Съвместно с други две членски организации – **сдружение „Европейски пространства 21 – Русе“** и **Българско сдружение за насърчаване на гражданската инициатива – Бургас**, започнахме работа по проект „Граждански мониторинг за прозрачно управление“, подкрепен от Фондация „Америка за България“. В рамките на проекта ще бъдат създадени специални **граждански екипи за наблюдение** (ГЕН) в общините Русе и Бургас, които ще следят работата на местните власти по теми като провеждане на обществени поръчки, злоупотреби и корупционни практики, непрозрачно управление, липса на адекватно и ефективно взаимодействие с гражданите и т.н. Екипите ще изготвят ежемесечни доклади за дейността си, а финалните ще бъдат представени по време на **Биенале на гражданското участие** в края на 2021 г. Ще бъде проведена и оценка на Индекс на гражданското участие в двете общини, както и по едно обществено обсъждане в Русе и в Бургас. Идеята е да се разработи и тества модел, който в бъдеще да разпространим и в други общини по заявка на нашите членове.

Развитие на мрежата, повишаване на капацитета и мотивацията на членовете

Ограничените възможности за провеждане на присъствени събития през 2020 г. повлияха значително и на мрежуването между организациите членове на ФГУ, както и на взаимодействието между членовете и секретариата. Проведената в края на януари Национална среща бе оценена от членовете като нужна и много полезна, но поради епидемиологичната обстановка през по-голямата част от 2020 г., тя остана единственото събитие на мрежата от подобен мащаб. Въпреки това, работата по отделните проекти позволи привлечането за съмишленици на нови организации - потенциални нови членове на ФГУ, и даде допълнителна мотивация за насочване вниманието към развиване на дигиталните форми за взаимодействие. Добър пример за мобилизация на мрежата през 2020 г. беше кампанията за избор на членове на СРГО.

В рамките на 2020 г. бяха изготвени и разпратени **пет броя на бюлетин на ФГУ**, чиято аудитория възлиза на около 170 абоната, вкл. членове и партньори на мрежата.

До редовните и асоциираните членски организации в края на март 2020 г. беше разпратена анкета за това **какви са предизвикателствата пред тях от началото на кризата** покрай разпространението на COVID-19. Постъпилите отговори са от организации от 11 различни населени места в страната. Основните изводи са за предизвикателствата от назрялата необходимост от реорганизиране на дейността, по-голямата натовареност и намаляващите възможности за финансиране.

В отговор на обществено-политическата ситуация в страната, развила се през летните месеци на 2020 г. (публични демонстрации и акции срещу тогавашното правителство), по инициатива на една от организациите - членове, фондация „Капитал“, Управителният съвет на ФГУ разпространи **вътрешно обръщение** към останалите членове на мрежата, насочено в подкрепа на исканията за промени в страната. То бе последвано от кратка **анкета**, която имаше за цел да провери нагласите на организациите към актуалните събития. Според резултатите, 26% от отговорилите имат

притеснения да изразят публично позицията си относно общественото-политическата ситуация. Има изразени очаквания за подкрепа от страна на ФГУ по специфични за респондентите/ организациите теми, като в същото време се забелязва **двупосочно разбиране** за това дали мрежата следва да има публична позиция по общия въпрос и ако да, в какво да се изразява тя. Отвъд конкретната тема на анкетата, резултатите подсказват за **необходимостта от намиране на нови форми за взаимодействието между Секретариата на ФГУ и членовете на мрежата**, както и за препотвърждаване - или предоговаряне, на функциите и ролята ѝ в процесите по утвърждаване на принципите на демократичност и гражданско участие.

Взаимодействието с членовете на ФГУ бе активно и по отношение изготвяне и съгласуване на становища и други публични позиции, включително по теми като процедурата по избиране на членове за СРГО; роля на гражданските организации в разработване на Проект на План за възстановяване и устойчивост на Република България; стандарти за добро управление на граждански организации и др.

През 2020 проведохме **едно Общо събрание, 3 заседания на УС, които бяха проведени в онлайн среда, и приехме 3 нови членове**. Предстои да се вземе конкретно решение за провеждане на стратегическо планиране.

И през тази година ФГУ работи активно с медиите: наши **мнения, позиции и инициативи бяха отразени** в медии като БНР и регионалните станции БНР – Благоевград, Шумен, Видин, както и по Дарик радио и БНТ, национални и местни информационни сайтове - в Кърджали, Търговище, Ловеч.

Уважаеми колеги, работата ни в мрежата през 2020 година не беше лесна, нито напълно удовлетворителна. Минахме през множество срещи, инициативи, проектозаконали, становища, мнения. Търсехме консенсусни решения в полза на демократичното общество и в частност, на нашите членове - гражданските организации. В много случаи, обаче, въпреки вложените усилия, капацитет и експертиза, резултатите не отговаряха на очакванията ни.

И все пак, в едно демократично общество е важно да има информирани граждани, активни граждански организации и консултативни обществени органи, които да четат, обсъждат и пишат, защитавайки обществения интерес и устоите на гражданското общество. Въпрос на време, упоритост и последователност е успехите ни да стават повече и гражданското участие да стане една от характеристиките на управлението в България!

Благодаря на всички членове, които активно се включиха в работата на мрежата, както и на УС и на екипа на ФГУ, които ни подкрепяха и през изминалата 2020 година! Да си пожелаем здраве и още по-добри резултати по дългия път на демократичното развитие на страната ни!

Ива Таралешкова, председател на УС